

ZAJEDNIČKA DEKLARACIJA

KRATKA VERZIJA

PRVA ZAJEDNIČKA KONFERENCIJA NAUKE
MEĐUVLADINA INICIJATIVA ZA ZAPADNI BALKAN



Intergovernmental Initiative Western Balkans

Joint Science Conference

Sada je vreme da se oblikuje zajednička evropska budućnost, a Zapadni Balkan je njen neodvojivi deo - očuvanje statusa quo nije održiva opcija. Mi stoga odlučno podržavamo napore u oblasti saradnje, pomirenja i integracije na Zapadnom Balkanu. Posebnu pažnju bi trebalo posvetiti mladim ljudima kao pokretačkoj snazi za pozitivne promene. Na prirodne i društvene nauke treba gledati kao na trajno ulaganje u budućnost.

U cilju suočavanja sa identifikovanim izazovima i implementacije održivih rešenja dajemo sledeće preporuke Samitu o Zapadnom Balkanu u Beču, 27. avgusta 2015. godine:

1. Iskažite spremnost na izdvajanje 3 % nacionalnog BDP-a za visoko obrazovanje, nauku i istraživanje i uspostavite jedinstvene standarde kvaliteta u oblasti evaluacije;
2. Izrazite snažnu podršku institucionalnim promenama koje ⁽ⁱ⁾ modernizuju sistem nauke u skladu sa standardima EU i podstiču integraciju u Evropski istraživački prostor, te ⁽ⁱⁱ⁾ koje stvaraju povoljne prilike za mlade naučnike i apsolvante i na taj način smanjuju odliv mozgova i potiču priliv mozgova;
3. Formirajte Istraživački savet za jugoistočnu Evropu ili Fondaciju za naučna istraživanja koja bi finansirala izvanredne naučnike kao nosioce promena, koristeći konkurentne mehanizme odabira zasnovane isključivo na kvalitetu istraživačkog rada i naučnoj izvrsnosti;
4. Uspostavite međusobno povezane Centre izvrsnosti kao platforme za saradnju u regionu Zapadnog Balkana: ⁽ⁱ⁾ združivanjem resursa i kompetencija, ⁽ⁱⁱ⁾ zajedničkim ulaganjem u savremene ključne objekte, opremu i istraživačku infrastrukturu, ⁽ⁱⁱⁱ⁾ podsticanjem mobilnosti naučnika i studenata, ^(iv) uspostavljanjem konkurentskih doktorskih i postdoktorskih studija i ^(v) formiranjem zajednica za inovacije;
5. Uspostavite institucionalizovani dijalog između nauke, politike i društva: ⁽ⁱ⁾ izradom mehanizama za savetovanje i strateško planiranje te ⁽ⁱⁱ⁾ uspostavljanjem procedura za pružanje nepristrasnih, naučno zasnovanih saveta politici i društvu.

Svrha ovih preporuka je da služe kao održiva rešenja za sledeća ključna pitanja koja zahtevaju neposrednu pažnju i iziskuju reforme.

1. Održive finansije i jedinstveni standardi kvaliteta

- ♦ U zemljama Zapadnog Balkana vlada hroničan nedostatak javnih i privatnih sredstava za finansiranje nauke i istraživanja. Mi se stoga snažno zalažemo za dostizanje cilja od 3 % nacionalnog BDP-a za visoko obrazovanje i nauku.
- ♦ Pouzdano planiranje i održive finansije su uslovi za strateški razvoj sistema nauke što trenutno otežavaju kratkoročni fokus i distributivni pristup finansiranju. Zbog toga bi se trebalo opredeliti za srednjoročne i dugoročne pristupe i vršiti raspodelu sredstava na osnovu procedura zasnovanih na principu konkurentnosti.
- ♦ Da bi se obezbedila pouzdana procena rezultata i uspešnosti, potrebno je ustanoviti jedinstvene standarde kvaliteta u regionu Zapadnog Balkana po uzoru na standarde Evropske Unije.

2. Institucionalne promene, odliv i priliv mozgova

- ♦ Mladi naučnici su ključni element u sistemu nauke. Masovno iseljavanje (naročito tzv. odliv mozgova) predstavlja jedan od najvećih rizika za budući razvoj zemalja Zapadnog Balkana.
- ♦ Da bi mladim naučnicima bilo privlačno da ostanu u matičnoj zemlji i da se uključe u sistem nauke, treba im pouzdana perspektiva odmah nakon sticanja diplome. Prekograničnim projektima i inicijativama za priliv mozgova trebalo bi podstaknuti povratak naučne dijaspore Zapadnog Balkana, stvarajući kulturu dobrodošlice za naučnike koji se odluče vratiti.
- ♦ Takve mere bi trebalo da budu deo opsežnijih institucionalnih promena čija bi osnovna svrha bila modernizacija sistema nauke u zemljama Zapadnog Balkana u cilju integracije u Evropski istraživački prostor.

3. Istraživački savet za jugoistočnu Evropu/Fondacija

- ♦ U sistemima nauke zemalja Zapadnog Balkana nedostaje strateški pristup koji bi podsticao naučnu izvrsnost i konkurentnost u skladu sa međunarodno priznatim standardima. Izvrsni naučnici mogu da služe kao nosioci promena. Stoga je pružanje podrške takvim naučnicima kroz ciljano financiranje njihovog istraživačkog rada od prioritetnog značaja.
- ♦ Predlažemo formiranje Istraživačkog saveta za jugoistočnu Evropu (South-Eastern European Research Council - SEERC) – u okviru zajedničkog konzorcijuma Evropskog istraživačkog saveta i institucija za finansiranje istraživačkog rada zemalja Zapadnog Balkana – ili Fondacije za naučna istraživanja za jugoistočnu Evropu (South-Eastern European Research Foundation - SEERF),

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

pri čemu bi obe institucije naglašavale finansiranje individualnog istraživačkog rada prema zaslugama i sposobnostima.

- ◆ Potrebni su transparentni kriterijumi za odabir projekata koji bi se zasnivali isključivo na naučnoj izvrsnosti i postupcima ocenjivanja u skladu sa međunarodnim standardima uz učešće inostranih evaluatora.

4. Centri izvrsnosti; povezanost i mobilnost

- ◆ Postojeći resursi, infrastrukture, projekti i ljudi u sistemima naučnog rada nisu međusobno povezani u dovoljnoj meri. To dovodi do visokog stepena izolacije/ usmerenosti prema unutra u okviru nacionalnih sistema nauke. Zbog toga bi se naučni sektori Zapadnog Balkana trebali međusobno povezati, kako unutar regiona tako i sa ostatkom Evrope.
- ◆ Trebalo bi osnovati mrežu regionalnih, nadnacionalnih Centara izvrsnosti (maksimalno pet) sa interdisciplinarnim fokusom. Na taj način bi se povećale šanse za pristup evropskim fondovima. Takvi centri bi imali tri osnovna zadatka: ⁽ⁱ⁾ vrhunsko fundamentalno i primenjeno istraživanje, ⁽ⁱⁱ⁾ doktorske i postdoktorske studije koje su konkurentne na međunarodnom nivou i ⁽ⁱⁱⁱ⁾ transfer rezultata istraživanja.

- ◆ Osim toga, trebalo bi zajedno koristiti resurse i infrastrukturu (obrazovnu i istraživačku infrastrukturu kao i ključne ustanove i opremu). Postojeće formate saradnje treba proširiti i ojačati.
- ◆ Trebalo bi razviti programe mobilnosti koji bi povezali naučnike kako unutar regiona Zapadnog Balkana tako i sa EU. Takvi programi bi doveli do olakšanja međunarodnih putovanja za naučnike i studente iz regiona te omogućili uspostavljanje regionalnog programa razmene po uzoru na Erasmus.

5. Nauka-politika-društvo: institucionalizovani dijalog

- ◆ Nauka i njeni rezultati se retko uvažavaju u procesima odlučivanja i formiranja mišljenja. Zbog toga se znanje koje stižu naučnici ne koristi za dobrobit politike i društva.
- ◆ Sve ovo ističe važnost novog pristupa koji bi uključivao institucionalizovane mehanizme za dijalog između nauke, politike i društva u regionu Zapadnog Balkana. Učesnici su spremni podeliti znanje i tehničku podršku u oblasti izgradnje kapaciteta.
- ◆ Trebalo bi uspostaviti mehanizam naučno-stručnog savetovanja u okviru Međuvladine inicijative za Zapadni Balkan sličan onom koji se koristi na samitima grupe G7.

UČESNICI

NACIONALNE AKADEMIJE NAUKA

Albanska akademija nauka (Muzafer Korkuti, Edmond Cane) | Austrijska akademija nauka (Anton Zeilinger, Oliver Jens Schmitt) | Akademija nauka i umetnosti Bosne i Hercegovine (Miloš Trifković) | Nemačka akademija nauka Leopoldina (Jörg Hacker) | Italijanska nacionalna akademija Lincei (Maurizio Brunori) | Akademija nauka i umetnosti Kosova (Nexhat Daci) | Makedonska akademija nauka i umetnosti (Vlado Matevski, Taki Fiti) | Crnogorska akademija nauka i umetnosti (Momir Đurović) | Srpska akademija nauka i umetnosti (Ljubomir Maksimović) | Slovenačka akademija nauka i umetnosti (Tadej Bajd)

NACIONALNE REKTORSKE KONFERENCIJE, NACIONALNA SAVETODAVNA TELA ZA NAUKU, NAUČNE FONDACIJE

Rektorska konferencija albanskih univerziteta (predsednik: rektor Univerziteta u Tirani, Dhori Kule) | Rektorska konferencija Bosne i Hercegovine (predsednik: rektor Univerziteta u Banjoj Luci, Stanko Stanić) | Rektorska konferencija Republike Hrvatske (predsednik: rektor Univerziteta u Rijeci, Pero Lučin) | Fondacija Alexander von Humboldt, Nemačka (Thomas Hesse) | vice-rektor Univerziteta u Prištini, Kosovo (Fetah Podvorica) | rektor Univerziteta Crne Gore (Radmila Vojvodić) | Konferencija univerziteta Srbije (predsednik: rektor Univerziteta u Beogradu, Vladimir Bumbaširević) | Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Vera Dondur) | Rektorska konferencija Republike Slovenije (predsednik: rektor Univerziteta u Ljubljani, Ivan Svetlik)

ISTAKNUTI NAUČNICI AD PERSONAM

Dhimitër Doka (Univerzitet u Tirani) | Almir Maljević (Univerzitet u Sarajevu) | Stipan Jonjić (Univerzitet u Rijeci/ Leopoldina) | Zoran Hadži-Velkov (Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij" u Skoplju) | Sanja Bauk (Univerzitet Crne gore) | Melita Vidaković (Univerzitet u Beogradu) | Sofija Stefanović (Univerzitet u Beogradu)